

Językowe,
literackie
i kulturowe

re
flek
sje

na temat
jedności
w różnorodności

pod redakcją
Justyny Braszki
Aleksandry Janowskiej
Tomasza Ososińskiego

Językowe,
literackie
i kulturowe

**re
flek
sje**

na temat
jedności
w różnorodności

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Językowe,
literackie
i kulturowe

**re
flek
sje**

na temat
jedności
w różnorodności

pod redakcją
Justyny Braszki
Aleksandry Janowskiej
Tomasza Ososińskiego

Justyna Braszka (ORCID: 0000-0001-9800-6600)
Aleksandra Janowska (ORCID: 0009-0000-3082-2468)
Tomasz Ososiński (ORCID: 0000-0003-4323-431X)
– Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Instytut Filologii Germańskiej
90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENTKI

Kamilla Najdek, Joanna Pędzisz

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Bogusława Kwiatkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

KOREKTA TECHNICZNA

Anna Jakubczyk

PROJEKT OKŁADKI

Tomasz Kochelski

© Copyright by Authors, Łódź 2023
© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2023

Publikacja opiniowana w trybie podwójnie ślepych recenzji

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.10948.22.0.K

Ark. wyd. 6,0; ark. druk. 7,25

ISBN 978-83-8331-249-1
e-ISBN 978-83-8331-250-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-237 Łódź, ul. Jana Matejki 34A
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. 42 635 55 77

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Różnorodność w języku	
Zum Genre des Diariums als eine Art der Memoiren in dem russischen Schrifttum (Analyse der Position ausgewählter russischer Literaturwissenschaftler) (Piotr Baleja, Magdalena Tomecka).....	11
Die normative Funktion des Gebrauchs des Gebetstextes des „Vaterunser“ in der historisch-diachronen Analyse der germanischen Sprachen (Maja Knychalska).....	19
CAT Pros & Cons – Computergestützte Übersetzung, ihre Vor- und Nachteile (Balbina Rajchelt).....	31
Kulinarische Entlehnungen von Substantiven aus dem deutschen in der oberschlesischen Mundart (Magdalena Tomecka).....	45
Różnorodność w literaturze	
Obraz kobiet w powieści Elfriede Jelinek <i>Amatorki</i> (Aleksandra Janowska)...	57
Kobieta i kobiecość w twórczości Brunona Schulza i Borisa Viana – analiza porównawcza (Piotr Nachyła).....	65
Różnorodność w kulturze	
Symboliczny wymiar rodziny na tle przemian politycznych w wybranych filmach Zhanga Yimou i Chena Kaige (Justyna Braszka).....	83
Nośniki tożsamości wilamowskiej oraz ich rewitalizacja (Olga Hołodowicz)....	95
Polsko-śląsko-niemieckie Szybolety w rejonie Śląska Cieszyńskiego (Andrzej Kowalczyk).....	107

WSTĘP

Hasło „Jedność w różnorodności” wywodzi się z myśli Arystotelesa. Maksyma ta została wykorzystana przez Unię Europejską, gdzie oznaczać miała pielęgnowanie wspólnych wartości: umiłowania wolności, solidarności, różnorodności kulturowej czy wzajemnego szacunku. Rdzeniem tych dogmatów bez wątpienia jest uczucie miłości – uniwersalne, bez względu na wszystko. Nas, poza wyżej wymienionymi wartościami, motywuje miłość do nauki i jej bezwarunkowe piękno, w którym zakłeta jest wolność poszukiwań i wyborów. Sformułowanie „Jedność w różnorodności” jako motyw przewodni monografii ma za zadanie pokazać, że każdy temat, którym się zajmujemy, jest istotny i że znajduje grupę nowych odbiorców, którzy są zainteresowani zgłębianiem go i stawianiem nowych tez. Przede wszystkim podkreśla naukową, interdyscyplinarną wolność młodych naukowców.

Podczas organizowanej przez Koło Naukowe Germanistów „Mehr Licht!” konferencji naukowej pt. *Jedność w różnorodności – wszyscy możemy być dobrzy*, a także w trakcie tworzenia prezentowanego tomu nie próbowaliśmy narzucać konkretnych obszarów tematycznych – chcieliśmy wszystkim humanistom, którzy zajmują się problemami z dziedziny literaturoznawstwa, językoznawstwa, kulturoznawstwa, historii, antropologii czy socjologii, dać możliwość zaprezentowania stanu własnych badań w gronie innych studentów i doktorantów. Pragniemy, by każdy młody badacz miał możliwość przedstawienia aspektu, który go fascynuje, jest z jego perspektywy ciekawy i istotny lub może przyczynić się do dalszego rozwoju nauki, a tym samym jest refleksją na temat otaczającego nas świata.

Hasło „Jedność w różnorodności” jest bliskie Uniwersytetowi Łódzkiemu oraz reprezentowanym przez niego wartościom, którymi są: wspólnota, otwartość, niezależność oraz innowacyjność. Są to perspektywy bliskie studentom Uniwersytetu Łódzkiego, w tym organizatorom konferencji naukowej *Jedność w różnorodności – wszyscy możemy być dobrzy*, czyli członkiniom i członkom Koła Naukowego „Mehr Licht!”, którzy wyczuleni są na tematy otaczającej nas dynamicznej rzeczywistości. Motyw główny konferencji to wyraz głębokiego uczucia

i próby poszukiwania odpowiedzi w nauce, która kontrastuje z mrocznymi czasami, w których przyszło nam żyć.

Wpływ na konferencję miała tragiczna sytuacja w Ukrainie, zmiany klimatyczne, głód w krajach afrykańskich, kryzysy migracyjne na całym świecie. Stąd cichym patronem konferencji został szwedzki badacz, Sven Lindqvist, którego jedna z tez głosiła, że historia nie jest próżnią, a społeczeństwa żyją w kręgu wzajemnych powiązań i mają wybór między dobrem a złem. Nie chcieliśmy jednak ograniczyć się wyłącznie do spraw społecznych i politycznych.

Liczymy, iż bogaty zakres tematyczny niniejszej monografii sprawi, że spotka się ona z zainteresowaniem szerokiego grona odbiorców, a zawarte w prezentowanym tomie rozdziały zachęcą młodych naukowców do uczestnictwa w kolejnych konferencjach, organizowanych przez Koło Naukowe Germanistów „Mehr Licht!”, oraz prezentowania wyników własnych badań. Wszystkim Czytelnikom i Czytelniczkom życzymy inspirującej i satysfakcjonującej lektury.

Łódź, maj 2023

*Redaktorki i Redaktorzy
oraz członkinie i członkowie
Koła Naukowego Germanistów
„Mehr Licht!”*

RÓŻNORODNOŚĆ W JĘZYKU

Piotr Baleja
Uniwersytet Łódzki

Magdalena Tomecka
Uniwersytet Łódzki

ZUM GENRE DES DIARIUMS ALS EINE ART DER MEMOIREN IN DEM RUSSISCHEN SCHRIFTTUM (ANALYSE DER POSITION AUSGEWÄHLTER RUSSISCHER LITERATURWISSENSCHAFTLER)

1. Einführende Bemerkungen

Eine Person, die in einem bestimmten Umfeld lebt, mit all seinen Komponenten wie Zeit, Raum, Gegenständen und Menschen, mit denen sie in verschiedene Interaktionen tritt, hat manchmal das Bedürfnis, ihre Erfahrungen zu teilen. Es kommt vor, dass der Autor seine äußere und/oder innere Welt in schriftlicher Form zum Ausdruck bringt, manchmal sogar ohne damit zu rechnen, dass es Empfänger seiner Kreativität geben wird. Unserer Meinung nach haben die oben dargestellten Faktoren einen wesentlichen Einfluss auf die Entstehung der verschiedenen Gattungen der Memoirenliteratur.

Das Ziel dieser Studie ist es, das russische literarische Denken über die Gattung des Tagebuchs nachzuzeichnen. Die Hauptaufgabe des Artikels besteht in einer Synthese der verschiedenen Ansätze zum Memoirismus, die von führenden und weniger bekannten Forschern vertreten werden, was es uns ermöglicht, eine allgemeine Tendenz zu erkennen, die in der Wert der Ostslawistik zu beachten ist und im westlichen Diskurs oft übersehen wird.

Die Untersuchung stützt sich auf Methoden, die sich auf strukturalistische Strömungen und umfassende literarische Kommunikationstheorien stützen. Als Forschungsmaterial dienten theoretische Texte, die das russische Denken über Memoiren und das Tagebuch als Teil davon in gewisser Weise geprägt haben.

2. Genrebestimmende Faktoren der Memoiren Texte

In der wichtigsten Arbeit, die mit der komplexen Untersuchungen der literarischen Gattungen im russischen Raum beschäftigt, wird die Kategorie der Memoiren Texte als „reale Ereignisse der Vergangenheit, an denen er teilgenommen hat oder deren Augenzeuge er war“ definiert Kozhechnikov, Nikolaev (1987: 216). Neben ihrem chronologischen und faktischen Charakter unterscheiden sich die Memoiren stark von den rein dokumentarischen Gattungen der historischen Prosa, wie dem historischen Essay und der wissenschaftlichen Biografie. Der Hauptunterschied liegt in den von den Autoren verwendeten Materialien. In Dokumentarfilmen zitiert der Forscher viele Quellen, Meinungen anderer Historiker, verschiedene Standpunkte und versucht, ein ganzheitliches Bild des vergangenen Ereignisses zu schaffen oder zu rekonstruieren, das möglichst objektiven Schlussfolgerungen nahe kommt. Memoiren zeichnen sich dadurch aus, dass sie nur den Teil der Wirklichkeit beschreiben, der sich direkt im Blickfeld des Autors befindet, der seine Erinnerungen und Eindrücke zitiert und „überall im Vordergrund steht entweder er selbst oder sein Blickwinkel auf das, was beschrieben wird“ (ebd.).

Lyudmila Vladimirovna Kipnes und Ekaterina Olegovna Servie ergänzen die obige Charakterisierung durch die Feststellung: „Die eigenständige Existenz der schriftstellerischen Memoiren ist auf die lebhaftere Vorstellungskraft des Autors, eine besondere, tiefere Vision und einen Sinn für die Realität zurückzuführen“ (Kipnes, Servie 2007: 137). Wir stimmen mit der zitierten Aussage der Petersburger Gelehrten überein, insbesondere mit dem Fragment über die Phantasie des Autors. Wir haben jedoch gewisse Zweifel am zweiten Teil des zitierten Satzes. Unserer Ansicht nach betrifft „eine tiefere Vision und ein tieferer Sinn für die Realität“ nur die künstlerische Ebene. Die Genrezugehörigkeit bleibt außerhalb der Geschmackspräferenzen des Rezipienten: Schließlich gibt es innerhalb desselben Genres gute und unwürdige Werke, was die unabhängige Existenz des Genres in keiner Weise beeinträchtigt.

Nach Ansicht der genannten Forscher ist ein inhärentes Merkmal von Memoiren die „Fiktionalisierung der Vergangenheit“ (ebd.) durch die Autoren der Texte. Tatyana Anatoljevna Kostyukova und Sonu Saini versuchen, die Gattung der „dokumentarischen Prosa“ zu verstehen, zu der sie auch die Memoiren zählen, und kommen zu folgenden Schlussfolgerungen:

Der Autor von „dokumentarischer Prosa“ versucht, ein bestimmtes Bild der Wirklichkeit zu schaffen und ergänzt damit eine bereits vorhandene Information über etwas. Die Besonderheiten dieses Genres geben dem Autor die Freiheit, anschaulich zu erklären, was von den Lesern bezweifelt wurde (Kostyukova, Saini 2015: 242 ff).